

Els germans Xuriguera en el record

Albert Manent³

La meua primicera relació amb escriptors de l'exili em va permetre d'escriure'm i de parlar algunes vegades amb Ramon Xuriguera. Contestava sempre, tot i que la correspondència no fou abundosa, i resolía els dubtes que jo li plantejava. I a principis de la dècada dels seixanta li vaig demanar la llista dels qui havien participat en una emissió, pedagògica i afinada, que feia cada quinze dies per Ràdio París en llengua catalana i que durà del 1958 al 1964. Vaig publicar l'inventari dels participants amb unes notes biogràfiques de Xuriguera dins el meu llibre *Del 1936 a 1975. Estudis sobre la guerra civil i el franquisme* (Abadia de Montserrat, 1999). Al final del meu comentari vaig fer un apunt sobre el personatge: "El recordo baixet, prim, cabells blancs i esclarissats, efusiu, *causeur* i amb ulls de mostela." Hi dic també que l'ambaixada franquista va obtenir, de sota-mà, que s'acabessin aquelles emissions on sortien artistes de tota mena, escriptors, algun exiliat, deportats a camps nazis, estudiants a París, etc.

3. Albert Manent i Segimon (Premià de Dalt, 1930). Poeta i assagista. Ha publicat les biografies d'alguns dels principals poetes catalans contemporanis: *Carles Riba* (1963), *Josep Carner i el Noucentisme* (1969) o *J. V. Foix* (1993). És autor del llibre d'història cultural *Literatura catalana a l'exili* (1976).

En canvi, vaig tenir una relació més continuada amb Joan Baptista Xuriguera, molt educat i calmos, a qui veia sovint el dissabte havent dinat a la penya de Rafael Tasis al cafè Tèrminus del passeig de Gràcia. Xuriguera també havia viscut anys a l'exili i era un escriptor honest i prolífic. En una època en què predominaven els poemes curts ell, com Agustí Bartra, publicava llargs poemes de caire més o menys èpic. I també editava novel·les històriques, amb una certa base memorialística, en diversos volums i episodis. Joan B. Xuriguera va tenir un èxit especial amb un volum sobre els verbs irregulars en català, fet que demostra la seva perícia en el camp de la gramàtica. L'obra ha servit de referència a diverses generacions. I no oblidem que Xuriguera es va relacionar a l'exili amb Pompeu Fabra, del qual es conserven tres cartes adreçades a l'escriptor lleidatà.

És bo que es recordi els germans Xuriguera, que s'estudiï la seva obra, i, si és possible, que es publiquin alguns textos inèdits.

La meua coneixença de Ramon Xuriguera

Josep Palau i Fabre⁴

Vaig conèixer Ramon Xuriguera abans de la guerra a la seu de les Edicions Proa quan encara es trobava al carrer Pelai. No ens vam deixar de freqüentar mai. No va ser una gran amistat però no en tinc cap mal record; es va tractar d'una relació molt neutra, bàsicament d'amistat literària. Em va dedicar dos llibres seus: *Volvres grises*, amb la dedicatòria «A Josep Palau i Fabre, amb simpatia i amistat»; i *Desordre*, «A Josep Palau i Fabre, els articles del qual lleigeixo amb molt de gust.» D'aquesta darrera novel·la, en vaig escriure una ressenya a *La Humanitat* el 14 de

4. Josep Palau i Fabre (Barcelona, 1917-2008). Poeta, autor dramàtic, narrador i assagista. La seva singular obra poètica, una de les més interessants del segle xx, ha estat recollida a *Poemes de l'Alquimista* (1952). Quant a l'assaig, ha estat un estudiós de la pintura i, especialment, de l'obra de Pablo Picasso.

desembre de 1936. Amb tot, però, no conservo cap carta d'ell. Xuriguera era un home molt de diàleg, li agradaven les tertúlies literàries; jo hi anava amb molta modèstia, sense voler ser l'histrió, ja que només volia conversar de literatura. Tenia només divuit anys.

Ja he apuntat que havia conegut Xuriguera a les Edicions Proa, on m'havia dut la meua tasca de crític. L'ambient a l'editorial era molt agradable; va ser el primer cercle literari en el qual vaig entrar i ho vaig fer amb molta facilitat i amb molta simplicitat. El cap de l'editorial era Joan Puig i Ferrer. Allí vaig conèixer Xavier Benguerel, Francesc Trabal, Mercè Rodoreda, C. A. Jordana i, de fet, tots els grans escriptors d'aquella època. Hi havia un dia de la setmana en què ens congregàvem a l'editorial i hi fèiem tertúlia: aquell dia es comentaven les obres que s'estaven escrivint, les lectures que es feien, però sempre amb un to d'allò més pacífic. Xuriguera era dels que no faltava mai a la reunió.

Després, entre els escriptors catalans, van haver-hi guerres molt fortes; podríem dir que a partir de la guerra també va haver-hi guerra civil entre els nostres escriptors. En resum: no vaig deixar de freqüentar mai Xuriguera a Barcelona abans ni durant la guerra, a l'Agrupació d'Escriptors Catalans.

No vaig tornar a veure Xuriguera fins al desembre de 1945, a París. I tot que a la capital francesa vaig tenir problemes molt greus, de topades amb grups d'exiliats, amb Xuriguera vam continuar essent bons amics. A París, Xuriguera mantenia molt bones relacions amb Lluís Montanyà, Mercè Rodoreda i, sobretot, amb Armand Obiols, que dirigia la *Revista de Catalunya*, tot i que Xuriguera no hi va arribar a publicar cap article. Amb Xuriguera ens vàiem sobretot als cafès, com havíem fet ja abans de la guerra: al cafè de Saint-Germain des Pres o al Boulevard Saint-Michel. No recordo, però, que m'arribés a explicar cap projecte literari. Després

que Xuriguera marxés de París el 1946, el vaig tornar a veure poc ja que a la capital francesa vaig dur una vida molt desastrosa, fins al punt de no poder permetre'm anar ni a un cafè. Hi va haver un moment que vaig arribar a viure sol, gairebé sense cap contacte amb la gent.

Caldes d'Estrac, 17 de març de 2006

Relació amb els germans Xuriguera

Anton Sala-Cornadó⁵

Vaig conèixer en Joan Baptista Xuriguera i Parra (1908-1987) al Centre Comarcal Lleidatà de Barcelona que enguany arriba al seu vuitantè aniversari, l'any 1958, quan jo acabava d'arribar de Cartagena on havia treballat durant quatre anys al Laboratori de la Refineria REPESA d'Escombreres. L'ambient del Centre era molt acollidor i ens hi movíem, clandestinament i amb molta eficàcia, al servei de la futura democràcia i de la normalitat de Catalunya. L'escriptor era en aquells moments el responsable del *Butlletí* i l'encarregat de les Tertúlies literàries d'«El Cafè dels Dissabtes» on, bo i prenent-nos un cafè, llegíem tots els assistents els nostres treballs literaris. Les seves intervencions poètiques i els seus comentaris i crítiques, van cridar la meua jove atenció d'una manera immediata. Després va ser elegit per formar part de la Junta Directiva i la nostra amistat es va enfortir i en conservo record exemplars. Vaig visitar la seva Acadèmia, abans que es reincorporés a l'Ajuntament de Barcelona el 1977. Va regalar-me les seves novel·les, obres teatrals i llibres d'història.

5. Anton Sala-Cornadó (Tàrraga, 1929). Poeta. Es donà a conèixer el 1950 a l'*Antologia poètica universitària*. La seva producció, que fa de la quotidianitat una reflexió moral, amb un llenguatge precís i directe, ha estat recollida als volums *Obra publicada* (1999) i *Obra inèdita* (1999).

Vam organitzar-li un Homenatge el dissabte dia 15 de juny de 1974 a dos quarts de vuit de la tarda, amb sopar organitzat pels antics alumnes del Liceu Escolar de Lleida. Vaig conèixer el catedràtic d'Història de la Universitat de Saragossa, Jesús Lalinde, que va intervenir a l'acte, al costat del cronista de la ciutat de Lleida, Josep Lladonosa. Vaig aprendre moltes coses al costat d'un català de les terres de Ponent, a més a més de conjugar els verbs correctament. Van ser uns anys entranyables, tot i que discutíem sovint per causa de les meves originalitats i de les seves idees estètiques que a mi em semblaven poc modernes (gosadies d'un noi que començava). La seva muller, Lola Solà, era una persona molt culta, també. Pòstumament, vaig intervenir a l'Homenatge que l'Ajuntament de Barcelona va dedicar-li el 24 d'abril de 1989, al Saló de Cent, parlant de la seva extensa i valuosa obra literària.

Ramon Xuriguera i Parramona (1901-1966), el seu germà gran, neix també a Menàrguens (la Noguera), i va morir a Brageirac (el Perigord). És un escriptor poc conegut a casa nostra ja que per les seves activitats polítiques es va exiliar el 1939. Té, tanmateix, un gran prestigi com organitzador cultural i per l'agudesesa dels seus assaigs. El meu contacte amb ell fou d'un sol dia a París, durant la Celebració dels Jocs Florals del Centenari, el 1959, en els quals, un meu poema, "Cant espiritual", va guanyar l'accèssit a la Viola d'Or. El Consistori era presidit per Josep Carner i en Ramon era el secretari. Van conversar llargament i vam menjar plegats. Va fer-me una gran impressió. No era gaire alt i parlava lentament. Deia coses profundes. Només conceixia algun seu article que havia llegit a la revista clandestina de Montpeller, *Vida Nova*.

Joan Baptista Xuriguera i Parramona

Pere Vives i Sarri⁶

Em complau molt la bona idea de fer una miscel·lània pel qui fou excel·lent i recordada persona, Joan Baptista Xuriguera i Parramona.

Ens vàrem conèixer l'any 1967 al Centre Comarcal Lleidatà de Barcelona, fogar de reunions poètiques, ofrenes literàries i presentació de llibres nous, sobretot els dissabtes a la tarda.

Xuriguera fou un bon amic, sempre disposat a ajudar tothom, de conuiu amb el proïsme, de participar en molts estaments literaris. Persona culta, d'extensa formació literària i històrica, excel·lent poeta, assagista, traductor, novel·lista, autor teatral i de lingüística. Va aconseguir la Flor Natural als Jocs Florals de Buenos Aires el 1960.

Fou un apassionat defensor de la nostra catalanitat. Va tenir per les lletres i la parla nostrades la més acurada sensibilitat i vindicació. Va treballar a l'Ajuntament de Barcelona uns sis anys, concretament a l'Oficina Tècnica de Control i Coordinació de Textos.

Pels motius que siguin, no tinc tota la seva nombrosa obra escrita, però sí una quinzena dels seus llibres, que sempre em dedicava cordialment. Em plauria fer, d'alguns d'aquests llibres, una breu identificació per avaluar, com cal, la capacitat de treball que honora la pensa de Joan B. Xuriguera.

Per exemple, un cop acabada la guerra incivil, 1936-1939, va considerar d'emigrar a França, junt amb la seva família, i ho descriu en el seu llibre *Diari del primer any d'exili a França*, d'una manera tan dura i verídica que esborrona en

6. Pere Vives i Sarri (Barcelona, 1924). Poeta. La seva obra, influïda per Verdaguier, Maragall, Carner i Salvat-Papasseit, planteja temes com la mort, la religió, la natura o el país. És autor de *Rastre de vida* (1979), prologat per Miquel Martí i Pol, *Terra mare* (1985) i *Les filtes intangibles* (1997).

llegir, i pensar, com van haver de sofrir tots els malfats de la contesa i potser millor tal com ell ho indica en el propi llibre: «la passada guerra durarà en nosaltres tota la vida. La portem gravada al cos i l'esperit.»

En el seu carés de poeta, vull vindicar els llibres *El silenci rebel*, *El cor vermell* i *Les ales del vent on*, en tots, la seva musa esdevé amb una qualitat digna del millor elogi. Són una plètorà formosa de sentiments i bellesa que inciten a llegir i encara, rellegir, més d'una poesia. Però el llibre que em va emocionar més és el poema èpic *Indíbil i Mandoni*, fabulós registre històric de les lluites de l'antigor, amb un rerefons de cants digníssims, ben estructurats i adés amb rimes perfectes.

Un altre llibre, que per cert, jo utilitzo bastant, és el diccionari *Els verbs catalans conjugats*, certament una conjugació dels verbs de la nostra llengua, que calia fer i saber per adaptar millor els escrits i modes de cada ordre gramatical.

Per no allargar massa la meua temàtica, vull solament justificar del meu amic la seva professionalitat activa, la seva exuberant memòria, els seus abundants afers literaris, junt amb el caràcter benèvol que aporten, per a mi, a Joan B. Xuriguera, la menció d'autèntic promotor cultural.

Setembre de 2006